

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

АГРАРНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Навчально-методичний комплекс
для організації роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 201 «Агрономія»

Електронний ресурс

Рецензенти:

Г. В. Тітенко – доцент кафедри екології та менеджменту довілля Навчально-наукового інституту екології, зеленої енергетики та сталого розвитку Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, кандидат географічних наук, доцент;

М. В. Барун – доцент кафедри екології Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, кандидат економічних наук, доцент.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 6 від 27 березня 2026 року)*

Аграрний менеджмент : навчально-методичний комплекс для організації роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 201 «Агрономія» [Електронний ресурс] / уклад. А. Г. Кот. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. – (PDF 41 с.)

Навчальна дисципліна «Аграрний менеджмент» є фундаментальним компонентом підготовки бакалаврів за спеціальністю 201 «Агрономія». Вона охоплює теоретичні та практичні аспекти управління сучасними агропідприємствами, включаючи стратегічне планування, організацію виробничих процесів та аналіз конкурентного середовища.

Особлива увага в межах комплексу приділяється впровадженню інноваційних інструментів (AgriTech та Smart Farming), управлінню ризиками в умовах невизначеності, а також бюджетуванню та оптимізації ресурсного потенціалу. Зміст видання спрямований на формування у здобувачів навичок прийняття обґрунтованих рішень для підвищення економічної ефективності та забезпечення сталого розвитку аграрного сектору.

Навчальне видання призначене для організації самостійної та практичної роботи здобувачів закладів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти.

УДК 005:631.1

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2026
© Кот А. Г., уклад., 2026

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Робоча програма навчальної дисципліни «Аграрний менеджмент»	5
1.1 Опис навчальної дисципліни	5
1.2 Тематичний план навчальної дисципліни	7
1.3 Структура навчальної дисципліни	9
1.4 Методи навчання та контролю	12
1.5 Рекомендована література	13
2. Методичні рекомендації для вивчення теоретичної складової дисципліни	16
2.1 Методичні рекомендації до вивчення Розділу 1	16
2.2 Методичні рекомендації до вивчення Розділу 2	17
2.3 Методичні рекомендації до вивчення Розділу 3	19
2.4 Перелік питань для самоперевірки	21
3. Методичні рекомендації для виконання практичних робіт	23
4. Методичні рекомендації для виконання самостійних робіт	33
5. Приклади завдань семестрового заліку	39

ВСТУП

Дисципліна «Аграрний менеджмент» є фундаментальною для підготовки фахівців у сфері агропродовольчого виробництва та управління підприємствами сільськогосподарського сектору. Вона поєднує теоретичні знання та практичні навички з організації, планування та контролю виробничих і комерційних процесів у агробізнесі. Вивчення дисципліни спрямоване на формування у студентів системного бачення функціонування агропідприємств, розуміння стратегічних та тактичних аспектів менеджменту, а також уміння застосовувати сучасні методи управління для підвищення ефективності аграрного виробництва.

Особлива увага приділяється аналізу конкурентного середовища в аграрному секторі, оцінці ресурсного потенціалу підприємств, оптимізації виробничих процесів та прийняттю управлінських рішень на основі економічної, статистичної та маркетингової інформації. Студенти знайомляться з принципами планування та контролю якості продукції, управління матеріальними та фінансовими ресурсами, логістики, а також із сучасними технологіями цифровізації агробізнесу, включаючи автоматизацію процесів, використання ГІС-систем та аналітичних платформ для прийняття рішень.

Вивчення дисципліни сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та умінь стратегічного планування. Студенти набувають компетентностей, необхідних для ефективного управління виробничими підрозділами, координації команд, впровадження інноваційних технологій та забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств. Крім того, курс включає практичні кейси, моделювання виробничих ситуацій та аналіз реальних бізнес-процесів, що дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання на практиці та готуватися до професійної діяльності у динамічному середовищі аграрного сектору.

Таким чином, дисципліна «Аграрний менеджмент» формує у майбутніх фахівців комплексні управлінські компетенції, забезпечує глибоке розуміння економіко-технологічних процесів агробізнесу та сприяє підготовці висококваліфікованих спеціалістів, здатних адаптуватися до змін ринку та впроваджувати ефективні стратегії розвитку підприємств сільськогосподарського сектору.

1. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АГРАРНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Відповідно до Положення про освітній процес у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, робоча програма навчальної дисципліни є документом, що визначає її місце та роль у реалізації освітньої програми. Цей документ окреслює зміст дисципліни, порядок і форми її вивчення, очікувані результати навчання та систему їх оцінювання.

Щороку робоча програма переглядається, узгоджується з Гарантом освітньої програми і затверджується на рівні випускової кафедри, науково-методичної комісії ННІ екології, зеленої енергетики та сталого розвитку та директором навчально-наукового інституту екології, зеленої енергетики та сталого розвитку. Програма дисципліни має містити визначені структурні елементи, які затверджені у додатку до Положення про організацію навчального процесу. До таких елементів належать: опис дисципліни, її мета, основні завдання, характеристика, розподіл годин та інші компоненти.

1.1 Опис навчальної дисципліни

Програму навчальної дисципліни «Аграрний менеджмент» складено відповідно до програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 201 «Агрономія».

Метою вивчення дисципліни «Аграрний менеджмент» є формування у студентів глибоких знань та практичних умінь у сфері управління підприємствами агропродовольчого сектору. У процесі навчання передбачено детальний аналіз організаційних, економічних та стратегічних аспектів функціонування агропідприємств, а також розробку ефективних управлінських рішень. Особлива увага приділяється формуванню конкурентних стратегій, оптимізації ресурсів та підвищенню ефективності виробничо-комерційних процесів. Ключовою ідеєю дисципліни є поєднання сучасних методів менеджменту з системним підходом та науково обґрунтованими управлінськими практиками для забезпечення сталого розвитку агропродовольчого бізнесу.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення з основними теоретико-методологічними принципами аграрного менеджменту та принципами організації управлінської праці в агропродовольчій сфері;
- визначення впливу зовнішнього та внутрішнього економічного середовища на ефективність управління аграрними підприємствами;
- оволодіння методами організації управління аграрним виробництвом, аналізу процесів прийняття рішень та управління стратегічними ресурсами;

- освоєння інструментів досягнення ефективності управління, включаючи бюджетування, контролінг, контроль за витратами та управління змінами;
- вивчення механізмів управління ланцюгами цінностей, методів управління якістю та глобального менеджменту в агропродовольчій сфері;
- формування навичок соціально відповідального управління та ризик-менеджменту в аграрних підприємствах.

Кількість кредитів – 4. Загальна кількість годин - 120 год.

Обов'язкова / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-
Семестр	
6-й	-
Лекції	
28 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
42 год.	-
Лабораторні заняття	
0 год.	-
Самостійна робота	
50 год.	-
Індивідуальні завдання	
0 год.	-

Заплановані результати навчання

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблем з агрономії, що передбачає застосування теорій і методів відповідної науки та характеризується комплексністю й невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності:

ФК 9. Здатність управляти комплексними діями або проєктами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

ФК 10. Здатність планувати й організовувати аграрне виробництво, здійснювати бізнес-проєктування й оцінювання ефективності впровадження інновацій в агрономії та цифровізації агробізнесу.

ФК 11. Здатність забезпечувати стале управління ґрунтовими ресурсами, екологічну безпеку виробництва продукції рослинництва й економічну ефективність вирощування сільськогосподарських культур і заходів з відтворення

родючості ґрунтів.

ФК 12. Знання та розуміння організаційно- економічних і правових основ ефективного органічного виробництва, управління діяльністю аграрних підприємств для забезпечення сталого природокористування.

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Обговорювати й пояснювати основи, що сприяють розвитку загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності й патріотизму, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання економіки й права.

ПРН 10. Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи в галузі агрономії.

ПРН 13. Проєктувати та організовувати заходи вирощування високоякісної сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог.

ПРН 14. Інтегрувати й удосконалювати виробничі процеси вирощування сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог.

ПРН 15. Планувати економічно вигідне виробництво сільськогосподарської продукції.

ПРН 17. Володіти основами аграрного менеджменту, економіки та організації виробництва продукції рослинництва.

ПРН 18. Демонструвати знання й розуміння принципів органічного виробництва в обсязі, необхідному для організації цього виду агробізнесу відповідно до встановлених вимог.

ПРН 19. Володіти цифровими технологіями в аграрному виробництві..

Вивчення дисципліни «Аграрний менеджмент» ґрунтується на знаннях і вміннях, отриманих студентами під час опанування таких навчальних дисциплін: «Основи агробізнесу» – формує розуміння економічних і організаційних основ агропромислового комплексу; «Аграрне та земельне право» – забезпечує знання правових засад функціонування аграрних підприємств; «Основи статистики в рослинництві» – забезпечують методичну базу для аналізу даних та прийняття управлінських рішень.

1.2 Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні та організаційні основи аграрного менеджменту

Тема 1. Предмет і метод аграрного менеджменту

Сутність, зміст та функції менеджменту в аграрному секторі. Історія виникнення науки менеджменту та її застосування в агропродовольчій сфері. Об'єкт та предмет аграрного менеджменту, цілі та завдання управління аграрними

підприємствами. Роль менеджера та формування професійно-творчої компетентності фахівця аграрної сфери.

Тема 2. Вплив економічного середовища на аграрний менеджмент

Значення зовнішнього та внутрішнього економічного середовища для ефективності управління аграрними підприємствами. Аналіз факторів ринку, фінансової стабільності, ресурсної бази та державного регулювання. Вплив глобальних та локальних економічних умов на прийняття стратегічних рішень.

Тема 3. Організація управління аграрним виробництвом

Організаційні основи діяльності підприємств АПК. Інтеграційні утворення, кооперація між виробниками та ринком. Інституційне забезпечення управління, планування виробничих процесів та оптимізація використання ресурсів для підвищення ефективності виробництва.

Тема 4. Прийняття управлінських рішень та ризик-менеджмент

Типи управлінських рішень у аграрному секторі та методи їх прийняття. Етапи процесу прийняття рішень та оцінка ризиків. Вивчення методів управління ризиками, невизначеністю та мінімізації негативних наслідків для підприємства.

Тема 5. Управління ресурсами аграрних підприємств

Ефективне використання земельних, трудових та фінансових ресурсів. Планування, розвиток і оптимізація ресурсного потенціалу. Формування стратегічних ресурсів підприємства для досягнення довгострокових цілей та підвищення конкурентоспроможності.

Тема 6. Бюджетування, контроль витрат і фінансовий менеджмент

Складання виробничих, часткових та загальних бюджетів, бюджетів руху готівки. Контроль та оптимізація витрат у рослинництві і тваринництві. Механізми фінансового менеджменту, оцінка економічної ефективності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Розділ 2. Стратегії розвитку та інноваційні підходи в аграрному менеджменті

Тема 7. Стратегічне планування та конкурентоспроможність аграрних підприємств

Сутність і значення стратегічного управління. Формування місії, бачення та стратегічних цілей підприємства. Методи аналізу конкурентного середовища (SWOT, PEST, п'ять сил Портера). Розробка стратегій підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Тема 8. Інноваційний менеджмент та цифровізація аграрної сфери

Роль інновацій у розвитку агробізнесу. Впровадження цифрових технологій (AgriTech, Smart Farming, Big Data, дрони, супутниковий моніторинг). Управління

Тема 1. Предмет і метод аграрного менеджменту	7	2	2			3						
Тема 2. Вплив економічного середовища на аграрний менеджмент	7	2	2			3						
Тема 3. Організація управління аграрним виробництвом	7	2	2			3						
Тема 4. Прийняття управлінських рішень та ризик-менеджмент	7	2	2			3						
Тема 5. Управління ресурсами аграрних підприємств	7	2	2			3						
Тема 6. Бюджетування, контроль витрат і фінансовий менеджмент	8	2	2			4						
<i>Разом за розділом 1</i>	43	12	12			19						
<i>Розділ 2. Стратегії розвитку та інноваційні підходи в аграрному менеджменті</i>												
Тема 7. Стратегічне планування та конкурентоспроможність аграрних підприємств	10	2	4			4						
Тема 8. Інноваційний менеджмент та цифровізація аграрної сфери	9	2	4			3						
Тема 9. Маркетинговий менеджмент у агропродовольчому секторі	10	2	4			4						
Тема 10. Управління якістю та екологічна безпека виробництва	10	2	4			4						
<i>Разом за розділом 2</i>	39	8	16			15						
<i>Розділ 3. Лідерство, глобальні виклики та перспективи розвитку аграрного менеджменту</i>												
Тема 11. Лідерство, комунікації та управління персоналом	10	2	4			4						
Тема 12. Глобальні виклики та перспективи розвитку аграрного менеджменту	10	2	4			4						
Тема 13. Міжнародний досвід та інтеграція України в систему світового агробізнесу	10	2	4			4						
Тема 14. Соціальна відповідальність та корпоративна етика в аграрному менеджменті	8	2	2			4						
<i>Разом за розділом 3</i>	38	8	14	0	0	16						
Усього годин	120	28	42	0	0	50						

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Визначення об'єкта, предмета та методів дослідження в аграрному менеджменті (аналіз кейсів)	2
2.	SWOT-аналіз аграрного підприємства у сучасних економічних умовах	2
3.	Розробка організаційної схеми для фермерського господарства	2

4.	Прийняття управлінських рішень у змодельованій кризовій ситуації	2
5.	Розрахунок потреби у виробничих ресурсах для конкретної культури/господарства	2
6.	Складання бюджету для аграрного підприємства та оцінка його ефективності	2
7.	Розробка стратегії розвитку фермерського господарства	4
8.	Впровадження інновацій: аналіз успішних стартапів у агросекторі	4
9.	Розробка маркетингового плану для локального агропідприємства	4
10.	Оцінка системи контролю якості на прикладі молочного виробництва	4
11.	Моделювання конфліктної ситуації в колективі та шляхи її вирішення	4
12.	Сценарне прогнозування розвитку аграрного підприємства в умовах глобальних викликів	4
13.	Дослідження прикладів успішних міжнародних практик агробізнесу.	4
14.	Оцінка корпоративної культури, взаємодії з громадами та формування позитивного іміджу.	2
Разом годин		42

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Тематика самостійної роботи	Кількість годин (денна форма)
1.	Написати коротке есе: «Роль менеджменту в сучасному агробізнесі».	3
2.	Скласти таблицю «Фактори економічного середовища та їх вплив на аграрний сектор».	3
3.	Описати структуру управління конкретного фермерського господарства.	3
4.	Провести аналіз одного ризику і запропонувати шляхи його мінімізації.	3
5.	Підрахувати потребу у ресурсах для вирощування певної культури на прикладі умовного господарства.	3
6.	Провести аналіз витрат і доходів, зробити висновки щодо ефективності.	4
7.	Провести SWOT-аналіз обраного аграрного підприємства.	4
8.	Скласти план впровадження цифрових інструментів на підприємстві.	3
9.	Скласти міні-план просування продукту на ринку.	4
10.	Скласти перелік заходів щодо забезпечення екологічної безпеки.	4
11.	Розробити план мотивації персоналу для умовного фермерського господарства.	4
12.	Скласти пропозиції щодо адаптації підприємства до глобальних викликів.	4
13.	Вивчення стилів лідерства і методів мотивації працівників.	4
14.	Аналіз впливу глобалізаційних та кліматичних факторів на агросектор.	4
Разом годин		50

Питання для перевірки виконання студентом самостійної роботи включено до поточних контрольних робіт, практичних робіт та до підсумкового тесту.

Навчальним планом для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 201 «Агрономія» не передбачено виконання індивідуальних завдань для навчальної дисципліни «Аграрний менеджмент».

1.4. Методи навчання та контролю

Під час вивчення дисципліни «Основи статистики в рослинництві» використовують такі методи навчання:

I. Інформаційно-презентативні:

1) усні: лекція, міні-лекція, розповідь, пояснення;

2) письмові: демонстрація прикладів, слайди, навчальні відео, що ілюструють застосування статистики в рослинництві;

3) наочно-усні: демонстрація, слайди, відео.

II. Алгоритмічно-дійові:

1) обговорення статистичних задач, дискусії щодо вибору методів аналізу, консультації, семінари, питання-відповіді;

2) вирішення практичних ситуаційних завдань у статистиці, які імітують реальні випадки в рослинництві;

3) робота в малих групах над проектами, мозковий штурм, рольові ігри, круглі столи для обговорення статистичних підходів та інтерпретації даних.

III. Самостійно-пошукові:

1) індивідуальна робота: виконання самостійних завдань з обробки та аналізу даних;

2) вирішення питань та ситуаційних задач, що допомагають розвивати навички самостійного статистичного аналізу.

У межах навчальної дисципліни «Основи статистики в рослинництві» використовуються такі види контролю результатів навчання: поточний протягом семестру, 1 контрольна робота (за підсумками опанування розділів робочої програми навчальної дисципліни) та підсумковий семестровий контроль (залік).

Реалізація контролю знань здійснюється за допомогою методів комп'ютерного тестування, виконання практичних робіт та бліц-опитувань на лекціях.

Схема нарахування балів

Поточний контроль і самостійна робота														Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Загальна кількість балів за поточний контроль	Загальна кількість балів за підсумковий контроль	Сума
Розділ 1						Розділ 2				Розділ 3				№1	№2	60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	12	12			
2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	12	12			

T1, T2 ... – теми розділів.

Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) складається з оцінки за поточний контроль, яка становить 60 балів (максимум) та оцінки за підсумковий семестровий контроль (заліз), яка становить 40 балів (максимум). Мінімальна кількість балів, яка вважається допуском до підсумкового контролю, становить 10 балів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінки до заліку: 150 питань формуються таким чином, щоб оцінюватися рівнозначно кожен правильну відповідь 1 балом (максимальна сумарна кількість балів для заліку – 40 балів). Кожному студенту випадковим чином надаються 40 питань з 150, при правильних відповідях:

<=20 б – незадовільно

<= 28 б – задовільно

<= 35 б – добре

<= 40 б – відмінно

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

1.5. Рекомендована література

1. Аграрний менеджмент: практикум: навч. посібник / Г. М. Запша, В. Г. Курносенко, М. П. Сахацький, Г. І. Дідур та ін.; за ред. Г.М. Запши, В.Г. Курносенка, М.П. Сахацького. Одеса: Інтерпрінт, 2017. 270 с.

2. Мазур К. В., Кубай О. Г. Менеджмент аграрного підприємства: навч. посібник. Вінниця: ТВОРИ, 2020. 284 с.

3. Бутко М., Задорожна С., Іванова Н., Виробничий менеджмент. Підручник. Центр учбової літератури. 2020. 424 с.

4. Гадзало Я.М., Жук В.М., Могилова М.М. Наукові основи і стратегічні пріоритети сталого розвитку сільських територій України. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2019. 40 с.

5. Калетнік Г.М., Гончарук І.В., Ємчик Т.В., Лутковська С.М. Аграрна політика та земельні відносини : підручник. Вінн. нац. аграр. ун-т. Вінниця: ВНАУ, 2020. 307 с.

Додаткова література

1. Алескерова Ю. В., Радченко О. Д., Тодосійчук В. Л. Кредитні аспекти державної підтримки розвитку аграрного сектору України. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 11(39). С. 119–132.

2. Білокінна І. Д., Фурман І. В. Організаційно-економічні аспекти розвитку аграрного сектору на засадах «зеленої економіки». Економіка АПК. 2018. № 12. С. 86–94.

3. Босак А. О., Мустафаєва Л. А. Поточний стан та перспективи розвитку АПК України: пошук нових ринків збуту. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 24, ч. 1. С. 48–54.

4. Гадзало Я. М., Жук В. М., Могилова М. М. Наукові основи і стратегічні пріоритети сталого розвитку сільських територій України. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019. 40 с.

5. Гераймович В. Л., Гуменюк І. Л., Кубай О. Г. Сучасний стан розвитку галузі та експорту продукції тваринництва України. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 5. С. 36–45.

6. Горьовий В. П., Тимчук С. В. Менеджмент фермерських господарств. Київ : ЦУЛ, 2019. 366 с.

7. Гринчук Ю. С., Вихор М. В., Шемігон О. І. Програми підвищення конкурентоспроможності у системі стратегічного управління організаціями. Агросвіт. 2019. № 7. С. 3–9.

8. Гринчук Ю. С., Шемігон О. І., Биба В. А. Управління розвитком сільських територій – основа успішного аграрного бізнесу. Ефективна економіка. 2020. № 19. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2020/10.pdf

9. Кубай О. Г., Заставнюк О. А. Удосконалення фінансово-економічної безпеки в системі антикризового управління аграрного підприємства. Агросвіт. 2022. № 4. С. 68–78. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.4.68>

10. Кубай О. Г. Проблеми та перспективи розвитку галузі рослинництва в контексті збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2021. № 2 (56). С. 79–94. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2021-2-6>

11. Кубай О. Г., Денєга Ю. В. Диверсифікація діяльності як фактор збалансованого розвитку аграрних підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 21. С. 85–92. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.21.85>

12. Kubai O. H., Kubai K. R., Mahankov I. I. Formation of anti-crisis management strategy of agricultural enterprises in modern conditions. Наукові перспективи. 2024. № 2 (44). С. 644–656. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-644-656](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-644-656)

13. Лутковська С. М. Системоутворюючі елементи та чинники впливу на еколого-економічну безпеку сталого розвитку АПК. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 10. С. 15–21.

14. Мазур К. В. Стан та тенденції розвитку малих форм господарювання в аграрному виробництві у розвинених країнах світу. Ефективна економіка. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6598>

15. Пронько Л. М., Гонтарук Я. В., Ревкова А. В. Дослідження стану розвитку фермерства в Україні. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 48, ч. 2. С. 155–165.

16. Пронько Л. М., Кулик Н. М. Напрями реалізації державної підтримки аграрного сектору економіки в ринкових умовах господарювання. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 1(41). С. 23–32.

17. Руденко В. П., Соларьов О. О. Управління якістю аграрних підприємств на основі міжнародних підходів. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2023. № 2(52). С. 59–64.

18. Фіщук Н. Ю., Михальчишина Л. Г. Діагностика банкрутства у системі антикризового моніторингу на підприємствах АПК. Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 24. С. 278–285.

19. Шемігон О. І., Вихор М. В., Руденко М. В. Публічно-приватне партнерство як інструмент соціально-економічного розвитку села. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 12. С. 31–36.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/>

3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

4. Портал «Management.com.ua» — статті з управління підприємствами та організаціями. URL: <https://www.management.com.ua>

5. «АгроДайджест» — новини аграрної сфери. URL: <http://agronews.ua/agrodigest>

6. «АгроКонсалтинг» — аналітика та консалтинг у сфері АПК. URL: <http://www.ukragroconsult.com/ukragrokonsalt/okompanii>

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Методичні рекомендації до вивчення Розділу 1

Розділ «Теоретичні та організаційні основи аграрного менеджменту» є ключовим для підготовки фахівців у сфері агропродовольчого виробництва та управління підприємствами аграрного сектора. Вивчення цього розділу дозволяє студентам сформулювати системне бачення функціонування агропідприємств, оволодіти методами управління виробничими, фінансовими та людськими ресурсами, а також розвинути здатність приймати ефективні управлінські рішення в умовах ринкової економіки та економічної невизначеності.

Метою розділу є забезпечення студентів теоретичними знаннями та практичними навичками з таких напрямів. Студенти вивчають сутність, предмет і метод аграрного менеджменту, а також роль менеджера у забезпеченні ефективної діяльності підприємства. Значну увагу приділено впливу зовнішнього та внутрішнього економічного середовища на прийняття управлінських рішень і стратегію розвитку агропідприємств. Розглядаються організаційні принципи управління виробництвом, кооперації між виробниками та ринком, а також оптимізація використання ресурсів для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Вивчення процесу прийняття рішень і методів управління ризиками дозволяє студентам оцінювати різні варіанти рішень, забезпечувати стабільність і конкурентоспроможність підприємства. Також особлива увага приділяється плануванню і ефективному використанню ресурсів підприємства для досягнення стратегічних цілей та формуванню бюджетів, контролю витрат і управлінню фінансами в аграрному секторі.

Для ефективного засвоєння матеріалу студенти повинні вивчати теоретичний матеріал на лекційних заняттях, активно беручи участь у дискусіях і обговореннях, аналізуючи приклади з практики аграрного сектору. Закріплення знань відбувається на практичних заняттях, де студенти вирішують конкретні управлінські задачі, аналізують фінансові та ресурсні показники підприємств і моделюють управлінські процеси. Самостійна робота передбачає виконання SWOT-аналізів, складання бюджетів, планів використання ресурсів та розробку рішень щодо мінімізації ризиків, що сприяє розвитку стратегічного та аналітичного мислення.

Тема	Зміст	Рекомендації до вивчення
1. Предмет і метод аграрного менеджменту	Сутність, зміст та функції менеджменту в аграрному секторі; історія виникнення науки менеджменту; об'єкт і предмет аграрного менеджменту; цілі та завдання управління агропідприємствами; роль менеджера; професійно-творча компетентність фахівця.	- Вивчити теоретичні основи на лекції. - Обговорити приклади ефективного управління в АПК. - Визначити ключові компетенції сучасного менеджера агросфери.
2. Вплив економічного середовища на аграрний менеджмент	Значення зовнішнього та внутрішнього економічного середовища для ефективності управління; ринкові фактори, фінансова стабільність, ресурсна база, державне регулювання; вплив глобальних та локальних економічних умов.	- Проаналізувати макроекономічні показники, що впливають на агробізнес. - Вивчити приклади адаптації підприємств до змін економічного середовища.
3. Організація управління аграрним виробництвом	Організаційні основи діяльності підприємств АПК; інтеграція та кооперація між виробниками та ринком; інституційне забезпечення управління; планування та оптимізація ресурсів.	- Розглянути структури управління на прикладі різних форм власності. - Ознайомитися з принципами кооперації та інтеграції.
4. Прийняття управлінських рішень та ризик-менеджмент	Типи управлінських рішень; методи прийняття рішень; етапи процесу; оцінка ризиків; методи управління ризиками і невизначеністю.	- Вивчити методи прийняття рішень (аналітичні, колективні, інтуїтивні). - Ознайомитися з техніками оцінки ризиків у агробізнесі.
5. Управління ресурсами аграрних підприємств	Використання земельних, трудових та фінансових ресурсів; планування і розвиток ресурсного потенціалу; формування стратегічних ресурсів; підвищення конкурентоспроможності.	- Вивчити принципи ефективного розподілу ресурсів. - Оцінити наявні ресурси підприємства та їх використання.
6. Бюджетування, контроль витрат і фінансовий менеджмент	Складання виробничих та загальних бюджетів; контроль та оптимізація витрат; механізми фінансового менеджменту; оцінка економічної ефективності.	- Вивчити методи складання бюджету та контролю витрат. - Ознайомитися з фінансовими показниками ефективності агропідприємств.

Вивчення цього розділу забезпечує формування професійної компетентності майбутніх аграрних менеджерів та їх здатності ефективно управляти підприємствами аграрного сектора в складних економічних умовах.

2.2. Методичні рекомендації до вивчення Розділу 2

Розділ «Стратегії розвитку та інноваційні підходи в аграрному менеджменті» розкриває ключові аспекти формування довгострокових стратегій та впровадження

інновацій у аграрному секторі. Вивчення цього розділу дозволяє студентам оволодіти методами стратегічного планування, оцінки конкурентного середовища, управління інноваційними процесами та цифровізацією агробізнесу. Крім того, студенти отримують знання з маркетингового менеджменту, управління якістю продукції та забезпечення екологічної безпеки виробництва, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Тема	Зміст	Рекомендації до вивчення
7. Стратегічне планування та конкурентоспроможність аграрних підприємств	Сутність і значення стратегічного управління. Формування місії, бачення та стратегічних цілей підприємства. Методи аналізу конкурентного середовища (SWOT, PEST, п'ять сил Портера). Розробка стратегій підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках.	Вивчати методи стратегічного аналізу, виконувати практичні вправи з оцінки конкурентного середовища, розробляти стратегії розвитку для конкретних агропідприємств.
8. Інноваційний менеджмент та цифровізація аграрної сфери	Роль інновацій у розвитку агробізнесу. Впровадження цифрових технологій (AgriTech, Smart Farming, Big Data, дрони, супутниковий моніторинг). Управління інноваційними процесами, створення інноваційної культури в колективі. Економічна ефективність та ризики інноваційних рішень.	Виконувати практичні завдання з оцінки ефективності інноваційних технологій, моделювати цифрові процеси, аналізувати ризики та вигоди впровадження інновацій.
9. Маркетинговий менеджмент у агропродовольчому секторі	Формування та вивчення попиту на аграрну продукцію. Особливості маркетингових стратегій для продукції рослинництва і тваринництва. Канали збуту, ціноутворення та просування. Брендинг агропідприємств і вихід на міжнародні ринки.	Практичні вправи з розробки маркетингових стратегій, аналізу каналів збуту та цінової політики, оцінка брендингу та ринкових можливостей для агропідприємств.
10. Управління якістю та екологічна безпека виробництва	Системи управління якістю в аграрному секторі (ISO, HACCP, GlobalG.A.P.). Сертифікація продукції та вимоги міжнародних стандартів. Вплив екологічних факторів на конкурентоспроможність аграрних підприємств. Концепція сталого розвитку та «зелений менеджмент».	Аналіз систем управління якістю та сертифікації, оцінка екологічної безпеки виробництва, розробка пропозицій щодо впровадження сталого та «зеленого» менеджменту на підприємствах.

Для ефективного засвоєння матеріалу студенти повинні вивчати теоретичний матеріал на лекційних заняттях, активно брати участь у обговореннях та аналізувати практичні приклади. Закріплення знань відбувається на практичних заняттях, де студенти розробляють стратегічні плани, оцінюють конкурентне середовище, моделюють вплив інновацій та цифрових технологій, а також аналізують маркетингові та фінансові показники підприємств. Самостійна робота

включає складання SWOT-аналізів, розробку маркетингових стратегій, оцінку ризиків інноваційних рішень та створення планів управління якістю та екологічною безпекою, що сприяє розвитку аналітичного та стратегічного мислення.

Вивчення цього розділу забезпечує формування у студентів навичок стратегічного та інноваційного управління, здатності приймати обґрунтовані управлінські рішення та підвищувати конкурентоспроможність аграрних підприємств в умовах сучасного ринку.

2.3. Методичні рекомендації до вивчення Розділу 3

Розділ 3. Лідерство, глобальні виклики та перспективи розвитку аграрного менеджменту є важливим для формування управлінської компетентності майбутніх аграрних менеджерів. Вивчення цього розділу дозволяє студентам оволодіти навичками лідерства та управління персоналом, зрозуміти глобальні тенденції та виклики аграрного сектору, а також оцінювати міжнародний досвід і інтеграційні перспективи України у світову аграрну економіку. Особлива увага приділяється соціальній відповідальності, корпоративній етиці та формуванню стійких бізнес-моделей.

Метою розділу є забезпечення студентів знаннями та практичними навичками щодо розвитку лідерських якостей, командоутворення та управління персоналом у аграрних підприємствах. Вивчення цього матеріалу дозволяє студентам зрозуміти, як ефективно організовувати роботу колективу, мотивувати співробітників і застосовувати сучасні методи управління людськими ресурсами.

Особлива увага приділяється впливу глобальних процесів, таких як глобалізація, зміни клімату та воєнно-політичні чинники, на аграрний сектор і стратегії адаптації підприємств. Студенти вчаться оцінювати зовнішнє середовище, прогнозувати можливі ризики та розробляти заходи для стабільного розвитку підприємства.

Розділ також охоплює аналіз міжнародного досвіду ведення агробізнесу та можливості інтеграції України у світові ринки. Студенти отримують знання про світові практики, моделі ведення бізнесу та перспективи розвитку підприємств у глобальному контексті.

Окрему увагу приділено формуванню корпоративної культури, соціальної відповідальності та етичних принципів управління. Студенти вивчають принципи корпоративної етики, взаємодію з місцевими громадами та методи формування позитивного іміджу підприємства.

Для ефективного засвоєння матеріалу студенти повинні вивчати теоретичний матеріал на лекційних заняттях, аналізуючи приклади лідерства, управлінських стратегій та міжнародного досвіду аграрного сектору. Важливо також виконувати практичні завдання з управління персоналом, розробки стратегій адаптації до

глобальних викликів та оцінки корпоративної культури, що дозволяє застосовувати отримані знання на практиці.

Самостійна робота включає підготовку аналітичних записок, SWOT-аналізів, розробку рекомендацій щодо соціальної відповідальності підприємства та іміджевих стратегій, що сприяє розвитку стратегічного та аналітичного мислення.

Тема	Зміст	Рекомендації до вивчення
11. Лідерство, комунікації та управління персоналом	Роль керівника, стилі та методи управління персоналом. Розвиток лідерських якостей, командоутворення. Внутрішня та зовнішня комунікація підприємства. Управління мотивацією та соціальна відповідальність роботодавця.	Виконувати практичні завдання з оцінки стилів управління, моделювання командної роботи, розробки систем мотивації та комунікаційних стратегій.
12. Глобальні виклики та перспективи розвитку аграрного менеджменту	Вплив глобалізації, зміни клімату, воєнно-політичних чинників. Трансформація бізнес-моделей та перехід до стійких систем виробництва. Перспективи інтеграції України у світовий аграрний ринок.	Аналіз глобальних факторів, розробка стратегій адаптації підприємств до змін зовнішнього середовища, прогнозування розвитку аграрного сектора.
13. Міжнародний досвід та інтеграція України в систему світового агробізнесу	Оцінка світових практик ведення агробізнесу. Вплив глобалізації та міжнародних трендів на українські агропідприємства. Моделі інтеграції у світову економіку.	Порівняльний аналіз міжнародного досвіду, підготовка рекомендацій щодо інтеграції українських підприємств, розробка стратегій виходу на зовнішні ринки.
14. Соціальна відповідальність та корпоративна етика в аграрному менеджменті	Соціальна відповідальність бізнесу, корпоративна культура, екологічна та етична складова ведення бізнесу. Взаємодія з місцевими громадами, формування позитивного іміджу підприємства.	Проведення практичних вправ зі створення програм корпоративної соціальної відповідальності, розробка етичних норм та оцінка впливу на імідж підприємства.

Розділ 3 формує у студентів комплексне розуміння ролі лідерства, управління персоналом та глобальних викликів у аграрному менеджменті. Студенти отримують знання про сучасні тенденції в агропродовольчому секторі, навички адаптації бізнесу до змін зовнішнього середовища, оцінку міжнародного досвіду та інтеграційних перспектив України. Особлива увага приділяється соціальній відповідальності, корпоративній етиці та формуванню стійких бізнес-моделей, що забезпечує підготовку висококваліфікованих і відповідальних аграрних менеджерів.

2.4. Перелік питань для самоперевірки

Перелік запитань для самоконтролю з навчальної дисципліни «Аграрний менеджмент»

Розділ 1. Теоретичні та організаційні основи аграрного менеджменту

1. У чому полягає сутність і предмет аграрного менеджменту?
2. Які основні функції менеджменту в аграрному секторі?
3. Як історично формувався менеджмент і які особливості має його застосування в аграрному виробництві?
4. У чому полягає роль менеджера аграрного підприємства та які якості є визначальними для ефективного управління?
5. Як зовнішнє економічне середовище впливає на діяльність аграрних підприємств?
6. Які внутрішні фактори формують управлінську ефективність агропідприємства?
7. Що включає організаційна структура управління аграрним виробництвом?
8. Які принципи кооперації та інтеграції застосовуються в агропромисловому комплексі?
9. Які існують типи управлінських рішень у аграрному секторі та які етапи їх прийняття?
10. У чому полягає сутність ризик-менеджменту в аграрній діяльності?
11. Які ресурси є ключовими для аграрного підприємства та як здійснюється їх ефективне використання?
12. Яким чином планується та розвивається ресурсний потенціал агропідприємства?
13. Як складаються виробничі та фінансові бюджети в аграрному підприємстві?
14. У чому полягає сутність контролю витрат у рослинництві та тваринництві?
15. Які механізми фінансового менеджменту забезпечують стабільність і прибутковість аграрного бізнесу?

Розділ 2. Стратегії розвитку та інноваційні підходи в аграрному менеджменті

1. Що таке стратегічне управління і яке його значення для аграрних підприємств?
2. Як формується місія, бачення та стратегічні цілі підприємства?
3. Які методи аналізу конкурентного середовища застосовуються у стратегічному плануванні?
4. Яким чином можна підвищити конкурентоспроможність агропідприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках?
5. У чому полягає сутність інноваційного менеджменту в аграрній сфері?
6. Які сучасні цифрові технології використовуються в агробізнесі?

7. Як управляти інноваційними процесами та створювати інноваційну культуру в колективі?
8. Які ризики можуть супроводжувати впровадження інноваційних технологій?
9. Які основні інструменти маркетингового менеджменту в аграрному секторі?
10. Які чинники впливають на формування попиту на аграрну продукцію?
11. Як визначаються канали збуту, ціноутворення та методи просування аграрної продукції?
12. Які підходи застосовуються до брендингу аграрних підприємств?
13. У чому полягає значення систем управління якістю в аграрному виробництві?
14. Які міжнародні стандарти якості застосовуються в агросфері (ISO, НАССР, GlobalG.A.P.)?
15. Що таке «зелений менеджмент» і як він сприяє сталому розвитку підприємств?

Розділ 3. Лідерство, глобальні виклики та перспективи розвитку аграрного менеджменту

1. Яку роль відіграє керівник у системі аграрного менеджменту?
2. Які стилі управління персоналом найефективніші для аграрних підприємств?
3. У чому полягає значення лідерства та командоутворення у сучасному менеджменті?
4. Як побудувати ефективну систему внутрішньої та зовнішньої комунікації підприємства?
5. Які методи управління трудовою мотивацією застосовуються у сільському господарстві?
6. Яким чином глобалізація впливає на аграрний сектор України?
7. Як зміни клімату та воєнно-політичні чинники змінюють стратегії аграрного менеджменту?
8. Які нові бізнес-моделі формуються в умовах глобальних викликів?
9. У чому полягають особливості інтеграції України у світовий аграрний ринок?
10. Які сучасні тренди розвитку аграрного менеджменту визначають конкурентоспроможність підприємств?
11. Які країни мають найбільш ефективні моделі агробізнесу та чому?
12. Яким чином можна адаптувати міжнародний досвід до українських реалій аграрного сектору?
13. Яку роль відіграє соціальна відповідальність бізнесу у розвитку аграрних підприємств?
14. Що включає корпоративна етика та культура агропідприємства?
15. Як екологічна та етична поведінка підприємства впливає на його імідж та стосунки з громадою?

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

Практична робота № 1

Тема: Визначення об'єкта, предмета та методів дослідження в аграрному менеджменті (аналіз кейсів)

Мета: Формування навичок визначення об'єкта, предмета та методів дослідження на прикладі реальних кейсів аграрних підприємств.

Основні завдання:

1. Вивчити сутність об'єкта та предмета дослідження в аграрному менеджменті.
2. Ознайомитися з основними методами дослідження (спостереження, аналіз, моделювання).
3. Виконати аналіз кейсів і визначити дослідницькі завдання для аграрних підприємств.

Основні терміни та визначення:

1. Об'єкт дослідження – явище, процес або система, що вивчається.
2. Предмет дослідження – конкретні аспекти об'єкта, що є предметом аналізу.
3. Методи дослідження – прийоми та способи отримання та обробки інформації (спостереження, аналіз документів, моделювання).
4. Кейс-стаді – метод навчання та аналізу реальних ситуацій для прийняття управлінських рішень.
5. Аграрний менеджмент – процес планування, організації, мотивації та контролю діяльності агропідприємства для досягнення стратегічних цілей.

Студенти повинні навчитися чітко визначати об'єкт і предмет дослідження в аграрному менеджменті, обирати відповідні методи дослідження та застосовувати їх на прикладі кейсів. Вони здобудуть навички аналітичного мислення, оцінки ситуацій та формування дослідницьких завдань, що дозволить впевнено виконувати науково-дослідні та практичні завдання у майбутній професійній діяльності.

Практична робота № 2

Тема: SWOT-аналіз аграрного підприємства у сучасних економічних умовах

Мета: Формування навичок проведення SWOT-аналізу для оцінки сильних і слабких сторін, можливостей та загроз аграрного підприємства.

Основні завдання:

1. Ознайомитися з методологією SWOT-аналізу.
2. Провести оцінку внутрішніх сильних та слабких сторін підприємства.

3. Визначити зовнішні можливості та загрози на ринку аграрної продукції.
4. Сформулювати стратегічні рекомендації на основі отриманих даних.

Основні терміни та визначення:

1. SWOT-аналіз – метод стратегічного аналізу підприємства, що визначає його Сильні (Strengths) та Слабкі (Weaknesses) сторони, Можливості (Opportunities) та Загрози (Threats).
2. Сильні сторони – внутрішні характеристики підприємства, що забезпечують конкурентні переваги.
3. Слабкі сторони – внутрішні недоліки підприємства, які обмежують його розвиток.
4. Можливості – зовнішні фактори, що можуть позитивно вплинути на діяльність підприємства.
5. Загрози – зовнішні фактори, що можуть негативно вплинути на діяльність підприємства.
6. Аналіз ринку – дослідження ринкових умов для прийняття стратегічних рішень.

Студенти навчаються визначати сильні та слабкі сторони підприємства, оцінювати зовнішні можливості та загрози, формувати обґрунтовані рекомендації щодо стратегії розвитку. Це дозволить розвивати стратегічне мислення, аналітичні навички та вміння приймати управлінські рішення на основі системного аналізу ринку та внутрішніх ресурсів підприємства.

Практична робота № 3

Тема: Розробка організаційної схеми для фермерського господарства

Мета: Навчитися створювати ефективну організаційну структуру підприємства з урахуванням функцій та взаємодії підрозділів.

Основні завдання:

1. Вивчити принципи побудови організаційних схем аграрних підприємств.
2. Визначити ключові підрозділи фермерського господарства та їх функції.
3. Розробити структуру управління з урахуванням взаємодії між відділами.
4. Проаналізувати ефективність запропонованої схеми та внести корективи.

Основні терміни та визначення:

1. Організаційна схема – графічне відображення структури підприємства, взаємозв'язку підрозділів і рівнів управління.
2. Фермерське господарство – підприємство, що займається вирощуванням сільськогосподарської продукції та/або утриманням тварин на певній території.
3. Підрозділ – структурна одиниця підприємства, що виконує конкретні функції.

4. Функціональна взаємодія – співпраця підрозділів для досягнення спільних цілей.

5. Менеджмент – процес планування, організації, мотивації та контролю діяльності підприємства.

Студенти навчатися розробляти організаційні схеми аграрних підприємств, враховувати взаємодію та функціональні завдання підрозділів, оцінювати ефективність запропонованої структури та вносити зміни для оптимізації управління. Вони отримають практичні навички системного мислення та розуміння того, як структура підприємства впливає на ефективність виробничих процесів і координацію між відділами.

Практична робота № 4

Тема: Прийняття управлінських рішень у змодельованій кризовій ситуації

Мета: Розвинути навички прийняття ефективних управлінських рішень в умовах економічної та виробничої невизначеності.

Основні завдання:

1. Ознайомитися з типами управлінських рішень і методами їх прийняття.
2. Проаналізувати змодельовану кризову ситуацію в аграрному підприємстві.
3. Визначити альтернативні варіанти рішень і оцінити їх наслідки.
4. Обґрунтувати оптимальний варіант управлінського рішення.

Основні терміни та визначення:

1. Управлінське рішення – вибір конкретного варіанту дії для досягнення цілей підприємства.

2. Кризова ситуація – ситуація, що загрожує нормальному функціонуванню підприємства та потребує термінового втручання.

3. Альтернативні варіанти – різні можливі шляхи дій для вирішення проблеми.

4. Оцінка наслідків – аналіз впливу прийнятого рішення на діяльність підприємства.

5. Стратегічне мислення – здатність передбачати розвиток ситуації і приймати рішення з довгостроковою перспективою.

Студенти навчатися ефективно приймати управлінські рішення в умовах нестабільності, аналізувати альтернативні варіанти дій та передбачати їх наслідки. Вони зможуть аргументовано обґрунтовувати вибір оптимального рішення, розвиватимуть аналітичне та стратегічне мислення, здатність діяти в умовах ризику та економічної невизначеності, що є ключовими навичками для менеджера аграрного підприємства.

Практична робота № 5

Тема: Розрахунок потреби у виробничих ресурсах для конкретної культури/господарства

Мета: Навчитися планувати та розраховувати необхідні ресурси для ефективного ведення аграрного виробництва.

Основні завдання:

1. Ознайомитися з методами планування ресурсів у аграрному виробництві.
2. Визначити потребу у земельних, трудових, матеріальних і фінансових ресурсах для конкретної культури або господарства.
3. Розрахувати оптимальний обсяг ресурсів для досягнення запланованого врожаю або виробничого результату.

Основні терміни та визначення:

1. Ресурси – засоби, необхідні для виробничої діяльності (земля, праця, капітал, матеріали).
2. Планування ресурсів – процес визначення кількості та якості ресурсів, необхідних для виконання виробничих завдань.
3. Ефективність використання ресурсів – співвідношення отриманого результату до витрачених ресурсів.
4. Оптимізація – підбір найбільш раціонального варіанту використання ресурсів.
5. Аграрне виробництво – процес вирощування сільськогосподарських культур та/або тваринництва.

Студенти повинні навчитися правильно розраховувати потребу у ресурсах для конкретного виробничого процесу, оцінювати ефективність їх використання та пропонувати шляхи оптимізації. Вони отримають практичні навички планування ресурсів, розуміння взаємозв'язку між кількістю ресурсів та виробничим результатом, що дозволить підвищити ефективність і конкурентоспроможність аграрного підприємства.

Практична робота № 6

Тема: Складання бюджету для аграрного підприємства та оцінка його ефективності

Мета: Навчитися формувати бюджети для підприємства та аналізувати їхню ефективність.

Основні завдання:

1. Ознайомитися з видами бюджетів і принципами їх складання.
2. Розробити бюджет доходів і витрат аграрного підприємства.
3. Провести оцінку ефективності бюджету та визначити фінансові резерви.

Основні терміни та визначення:

1. Бюджет підприємства – план доходів і витрат на визначений період.
2. Фінансовий контроль – процес перевірки та аналізу використання фінансових ресурсів.
3. Економічна ефективність – співвідношення отриманого результату до витрат ресурсів.
4. Резерви підприємства – додаткові ресурси або заходи, що забезпечують фінансову стабільність.
5. Капітальні витрати – інвестиції в основні засоби та розвиток виробництва.

Студенти навчатися розробляти та аналізувати бюджети аграрного підприємства, оцінювати фінансові показники та ефективність використання ресурсів. Вони зможуть визначати резерви для підвищення економічної стабільності, прогнозувати фінансові результати та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Практична робота № 7

Тема: Розробка стратегії розвитку фермерського господарства

Мета: Навчитися формувати стратегію розвитку підприємства з урахуванням внутрішніх ресурсів та зовнішніх умов.

Основні завдання:

1. Ознайомитися з методами стратегічного планування.
2. Провести аналіз внутрішніх ресурсів та зовнішнього середовища.
3. Розробити стратегію розвитку фермерського господарства та обґрунтувати пріоритети.

Основні терміни та визначення:

1. Стратегія розвитку – довгостроковий план дій для досягнення цілей підприємства.
2. Внутрішні ресурси – наявні засоби, персонал та активи підприємства.
3. Зовнішнє середовище – фактори ринку, конкуренти, державне регулювання.
4. Конкурентна перевага – здатність підприємства перевершувати конкурентів за ключовими показниками.
5. Пріоритети розвитку – головні напрямки діяльності для досягнення стратегічних цілей.

Студенти навчатися аналізувати ресурси та зовнішні умови, формувати стратегії розвитку та обґрунтовувати пріоритети. Вони зможуть приймати стратегічні рішення, що забезпечують довгострокову конкурентоспроможність, ефективність та стійкість аграрного підприємства на ринку.

Практична робота № 8

Тема: Впровадження інновацій: аналіз успішних стартапів у агросекторі

Мета: Ознайомитися з прикладами інновацій у аграрному бізнесі та оцінити їх ефективність для підвищення продуктивності підприємств.

Основні завдання:

1. Вивчити поняття інновацій та їх роль у агробізнесі.
2. Проаналізувати приклади успішних аграрних стартапів.
3. Оцінити економічну ефективність та ризики впровадження інноваційних рішень.

Основні терміни та визначення:

1. Інновації – нововведення в технологіях, процесах або продукції, що підвищують ефективність підприємства.
2. AgriTech – технології, що застосовуються у сільському господарстві для оптимізації процесів.
3. Smart Farming – використання цифрових технологій і автоматизації для управління фермерським господарством.
4. Стартап – новостворене підприємство з інноваційним продуктом або послугою.
5. Ризик впровадження – потенційні негативні наслідки від нововведень.

Студенти навчатимуться оцінювати інноваційні рішення, визначати їх доцільність та економічну ефективність, аналізувати приклади успішних стартапів у аграрному секторі. Вони зможуть формувати власні рекомендації щодо впровадження інновацій, оцінювати ризики та переваги, що дозволить підвищити конкурентоспроможність та стійкість аграрного підприємства.

Практична робота № 9

Тема: Розробка маркетингового плану для локального агропідприємства

Мета: Навчитися формувати маркетингову стратегію та план для підвищення продажів та впізнаваності підприємства.

Основні завдання:

1. Вивчити особливості маркетингових стратегій у рослинництві та тваринництві.
2. Проаналізувати ринок і визначити цільову аудиторію.
3. Скласти маркетинговий план з визначенням каналів збуту, просування та ціноутворення.

Основні терміни та визначення:

1. Маркетинговий план – документ, що визначає стратегію просування продукції та її продажу.

2. Цільова аудиторія – група споживачів, на яку спрямовані маркетингові дії.
3. Ціноутворення – процес визначення ціни на продукцію.
4. Канали збуту – способи доставки продукції споживачам.
5. Брендинг – формування унікального образу підприємства та продукції.

Студенти навчатися аналізувати ринок, визначати цільову аудиторію та розробляти маркетингові стратегії для агропідприємств. Вони здобудуть практичні навички у просуванні продукції, формуванні ціни та виборі каналів збуту, що дозволить підвищити ефективність продажів та конкурентоспроможність підприємства.

Практична робота № 10

Тема: Оцінка системи контролю якості на прикладі молочного виробництва

Мета: Навчитися оцінювати систему контролю якості та відповідність продукції міжнародним стандартам.

Основні завдання:

1. Ознайомитися з системами управління якістю (ISO, HACCP, GlobalG.A.P.).
2. Провести аналіз контролю якості продукції на прикладі молочного виробництва.
3. Визначити слабкі місця та запропонувати заходи щодо покращення якості.

Основні терміни та визначення:

1. Система управління якістю – комплекс заходів для забезпечення відповідності продукції стандартам.
2. Сертифікація продукції – офіційне підтвердження відповідності продукції вимогам стандартів.
3. ISO – міжнародний стандарт управління якістю.
4. HACCP – система контролю безпеки харчових продуктів.
5. GlobalG.A.P. – міжнародний стандарт для сільськогосподарської продукції.

Студенти навчатися оцінювати ефективність систем контролю якості та відповідність продукції міжнародним стандартам. Вони зможуть ідентифікувати проблемні ділянки виробництва, пропонувати заходи для покращення якості та підвищення безпеки продукції, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Практична робота № 11

Тема: Моделювання конфліктної ситуації в колективі та шляхи її вирішення

Мета: Розвинути навички управління персоналом і ефективного вирішення конфліктів у колективі.

Основні завдання:

1. Ознайомитися зі стилями управління персоналом та методами комунікації.
2. Змодельовати конфліктну ситуацію в колективі аграрного підприємства.
3. Розробити стратегії вирішення конфлікту та відновлення робочих процесів.

Основні терміни та визначення:

1. Лідерство – здатність керівника впливати на команду для досягнення цілей.
2. Конфлікт – суперечка чи незгода між співробітниками або підрозділами.
3. Комунікація – процес обміну інформацією між людьми.
4. Мотивація персоналу – система стимулів для підвищення ефективності роботи.
5. Командоутворення – процес створення ефективної та згуртованої команди.

Студенти навчатися аналізувати конфліктні ситуації, вибирати ефективні методи вирішення проблем і відновлення командної взаємодії. Вони здобудуть практичні навички управління персоналом, розвитку комунікацій та мотивації співробітників, що сприятиме покращенню продуктивності та морального клімату в аграрному підприємстві.

Практична робота № 12

Тема: Сценарне прогнозування розвитку аграрного підприємства в умовах глобальних викликів

Мета: Навчитися передбачати розвиток підприємства з урахуванням глобалізаційних, кліматичних та політичних ризиків.

Основні завдання:

1. Ознайомитися з методами сценарного прогнозування.
2. Проаналізувати зовнішнє середовище підприємства та глобальні виклики.
3. Розробити кілька сценаріїв розвитку підприємства та оцінити їх наслідки.

Основні терміни та визначення:

1. Сценарне прогнозування – метод передбачення розвитку подій на основі різних варіантів.

2. Глобалізація – процес взаємозв'язку економік та ринків світу.
3. Кліматичні ризики – потенційні загрози для виробництва через зміни клімату.
4. Бізнес-моделі – способи організації діяльності та отримання прибутку.
5. Стійкі системи виробництва – методи виробництва, що забезпечують баланс економічної, екологічної та соціальної ефективності.

Студенти навчатимуться оцінювати глобальні ризики та прогнозувати розвиток підприємства за різними сценаріями. Вони здобудуть навички стратегічного планування, аналізу зовнішнього середовища та прийняття рішень для підвищення стійкості та конкурентоспроможності підприємства у мінливих умовах ринку.

Практична робота № 13

Тема: Дослідження прикладів успішних міжнародних практик агробізнесу

Мета: Ознайомитися з досвідом міжнародних агропідприємств та оцінити можливості його застосування в Україні.

Основні завдання:

1. Проаналізувати приклади успішних міжнародних аграрних підприємств.
2. Визначити ключові фактори успіху та інновації, які забезпечують конкурентоспроможність.
3. Оцінити можливість інтеграції українських агропідприємств у світові ринки.

Основні терміни та визначення:

1. Міжнародний досвід – практики та стратегії, застосовувані в інших країнах.
2. Конкурентоспроможність – здатність підприємства ефективно конкурувати на ринку.
3. Інтеграція – процес включення підприємства у глобальні ринки.
4. Ключові фактори успіху – чинники, що забезпечують ефективність і прибутковість підприємства.
5. Інноваційна стратегія – підхід до розвитку підприємства через нововведення.

Студенти навчатимуться аналізувати міжнародний досвід ведення агробізнесу, визначати фактори успіху та адаптувати кращі практики до українських умов. Вони зможуть пропонувати рекомендації для підвищення конкурентоспроможності підприємства та його інтеграції у світові ринки, що сприятиме розвитку стратегічного мислення.

Практична робота № 14

Тема: Оцінка корпоративної культури, взаємодії з громадами та формування позитивного іміджу

Мета: Розвинути навички оцінки соціальної відповідальності підприємства та формування позитивного іміджу в аграрному секторі.

Основні завдання:

1. Ознайомитися з поняттями корпоративної культури та соціальної відповідальності.

2. Проаналізувати взаємодію підприємства з місцевими громадами.

3. Розробити пропозиції щодо формування позитивного іміджу підприємства.

Основні терміни та визначення:

1. Корпоративна культура – сукупність цінностей, норм та практик, що визначають поведінку співробітників.

2. Соціальна відповідальність – добровільні дії підприємства для користі суспільства та довкілля.

3. Імідж підприємства – загальне уявлення про компанію у свідомості суспільства.

4. Взаємодія з громадами – партнерство та підтримка локальних спільнот.

5. Етичні принципи ведення бізнесу – моральні стандарти поведінки у бізнесі.

Студенти навчатися оцінювати корпоративну культуру, визначати рівень соціальної відповідальності та розробляти стратегії формування позитивного іміджу. Вони зможуть пропонувати практичні заходи для покращення взаємодії з громадами, підвищення довіри споживачів і формування сталого та етичного бізнесу.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНИХ РОБІТ

Самостійна робота передбачає, що студент опрацьовує навчальний матеріал, виконує практичні завдання та проводить невелике науково-дослідне дослідження. Мета таких робіт – навчити збирати, обробляти, аналізувати та інтерпретувати дані, а також робити висновки на основі отриманих результатів.

Перед початком роботи слід чітко визначити мету дослідження та конкретні завдання. Наприклад, метою може бути вивчення динаміки врожайності, аналіз використання агротехнічних засобів або оцінка якості земельних угідь. Завдання можуть включати збір даних, їх обробку та аналіз, побудову таблиць та графіків, а також формулювання висновків.

Для роботи важливо збирати та аналізувати наукові джерела, такі як статті, монографії, звіти та статистичні довідники. Дані потрібно перевіряти на достовірність, актуальність та повноту.

1. Написати коротке есе: «Роль менеджменту в сучасному агробізнесі». Метою роботи є ознайомлення студентів із ключовою роллю менеджменту у забезпеченні ефективності агропідприємств та розвитку агробізнесу. Для виконання завдання студентам потрібно визначити основні функції менеджменту, такі як планування, організація, мотивація та контроль, а також проаналізувати, як ці функції впливають на конкурентоспроможність і продуктивність підприємства. При написанні есе рекомендується наводити приклади з практики аграрних підприємств, демонструючи роль управлінських рішень у реальних умовах. Основні терміни включають менеджмент, який визначається як процес планування, організації, мотивації та контролю ресурсів для досягнення цілей підприємства; агробізнес – сукупність господарських суб'єктів, що займаються виробництвом, переробкою та збутом сільськогосподарської продукції; ефективність управління – ступінь досягнення запланованих результатів при оптимальному використанні ресурсів.

Очікувані результати полягають у тому, що студент зможе сформулювати власне розуміння ролі менеджменту, аналізувати управлінські підходи та застосовувати їх у практичних прикладах агропідприємств.

2. Скласти таблицю «Фактори економічного середовища та їх вплив на аграрний сектор». Метою роботи є розвиток навичок системного аналізу економічного середовища та його впливу на ефективність агропідприємств. Для виконання завдання студентам потрібно визначити зовнішні фактори, такі як ринкові умови, законодавство, фінанси та глобальні тенденції, а також внутрішні фактори – технології, кадровий потенціал, організаційна структура та наявність ресурсів. Далі необхідно скласти таблицю «Фактор – Характеристика – Вплив на

підприємство» та додати короткий аналіз. Основні терміни включають економічне середовище, яке визначається як сукупність внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на діяльність підприємства; внутрішні фактори – ресурси, структура, персонал та технології, що формують потенціал підприємства; зовнішні фактори – ринок, державне регулювання, конкуренція та глобальні тенденції.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться систематизувати інформацію про економічні умови, оцінювати їхній вплив на діяльність підприємства та робити обґрунтовані управлінські висновки.

3. Описати структуру управління конкретного фермерського господарства. Метою роботи є засвоєння принципів побудови організаційної структури та її впливу на ефективність управління. Для виконання завдання студентам слід окреслити основні підрозділи фермерського господарства та їхні функції, описати взаємозв'язки між керівником і виконавцями, а також використати схеми або графіки для наочності. Необхідно проаналізувати, як структура впливає на управлінські рішення та продуктивність підприємства. Основні терміни включають організаційну структуру – спосіб поділу та координації завдань між підрозділами підприємства; підрозділ – структурну одиницю підприємства, що виконує певні функції; фермерське господарство – юридичну або фізичну особу, що займається сільськогосподарським виробництвом.

Очікувані результати полягають у тому, що студент зможе описувати структури управління, аналізувати їх ефективність та пропонувати зміни для підвищення продуктивності підприємства.

4. Провести аналіз одного ризику і запропонувати шляхи його мінімізації. Метою роботи є розвиток навичок ідентифікації ризиків та управління ними в аграрному бізнесі. Для виконання завдання студентам потрібно вибрати конкретний ризик (наприклад, фінансовий, кліматичний, технологічний), провести його аналіз та запропонувати шляхи мінімізації негативного впливу на діяльність підприємства. Студенти повинні обґрунтувати вибір методів управління ризиком та оцінити їх ефективність у конкретному кейсі. Основні терміни включають ризик – ймовірність настання негативних подій, що впливають на діяльність підприємства; управління ризиком – комплекс заходів для мінімізації та контролю негативного впливу; стратегія мінімізації ризику – план дій для запобігання або зменшення наслідків ризикових ситуацій.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться виявляти ризики, оцінювати їхній вплив на підприємство та пропонувати практично обґрунтовані заходи з управління ризиком.

5. Підрахувати потребу у ресурсах для вирощування певної культури на прикладі умовного господарства. Метою роботи є формування навичок планування та розрахунку ресурсного потенціалу аграрного підприємства. Для виконання

завдання студентам необхідно визначити потребу у земельних, трудових, матеріальних і фінансових ресурсах для вирощування обраної культури. В процесі роботи слід врахувати сівозмину, технологічні вимоги культури, норми витрат матеріалів та трудових ресурсів, а також сезонні особливості агровиробництва. Основні терміни включають ресурсний потенціал – сукупність наявних та необхідних ресурсів для забезпечення виробничих процесів; норма витрат – кількість ресурсів, потрібна для отримання певного обсягу продукції; сівозмінна – послідовність вирощування культур на одному полі для підтримання родючості ґрунту.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться розраховувати потребу у ресурсах, планувати їх використання та робити управлінські висновки для оптимізації виробничих процесів.

6. Провести аналіз витрат і доходів, зробити висновки щодо ефективності. Метою роботи є розвиток навичок фінансового аналізу та оцінки економічної ефективності агропідприємства. Студенти повинні зібрати дані про витрати (на матеріали, працю, енергію, обслуговування) та доходи підприємства, скласти просту фінансову таблицю і провести аналіз рентабельності діяльності. Особливу увагу слід приділити виявленню факторів, які впливають на прибутковість та оптимізацію витрат. Основні терміни включають витрати – сукупність коштів, витрачених на виробничу діяльність; дохід – сума грошей, отримана від реалізації продукції; рентабельність – показник ефективності використання ресурсів та отримання прибутку.

Очікувані результати полягають у тому, що студент зможе визначати фінансову ефективність підприємства, аналізувати структуру витрат і доходів, а також пропонувати шляхи підвищення прибутковості.

7. Провести SWOT-аналіз обраного аграрного підприємства. Метою роботи є освоєння методики стратегічного аналізу для оцінки сильних і слабких сторін підприємства, а також виявлення можливостей та загроз зовнішнього середовища. Студенти повинні зібрати інформацію про внутрішні ресурси підприємства, його конкурентні переваги, проблемні сфери, а також зовнішні фактори впливу (ринок, конкуренти, законодавство). Після цього слід оформити результати у вигляді матриці SWOT. Основні терміни включають SWOT-аналіз – інструмент стратегічного планування, що оцінює Strengths (сильні сторони), Weaknesses (слабкі сторони), Opportunities (можливості) та Threats (загрози); стратегічне планування – процес визначення цілей і напрямів розвитку підприємства; конкурентоспроможність – здатність підприємства ефективно конкурувати на ринку.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться проводити комплексну оцінку підприємства, визначати пріоритетні напрямки розвитку та формувати рекомендації щодо покращення діяльності.

8. Скласти план впровадження цифрових інструментів на підприємстві. Метою роботи є ознайомлення студентів з інноваційними та цифровими технологіями в аграрному секторі, а також розвиток навичок планування їх впровадження. Студенти повинні визначити потреби підприємства, обрати відповідні технології (AgriTech, Smart Farming, Big Data, дрони, супутниковий моніторинг), розробити етапи впровадження та оцінити економічну ефективність та ризики. Основні терміни включають цифровізація – процес впровадження цифрових технологій у виробництво; інноваційні технології – нові методи та інструменти, що підвищують ефективність агровиробництва; AgriTech – застосування технологій для підвищення продуктивності та точності агровиробництва.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться оцінювати доцільність цифрових рішень, планувати їх впровадження та аргументувати потенційний ефект для підприємства.

9. Скласти міні-план просування продукту на ринку. Метою роботи є розвиток навичок маркетингового планування для аграрних підприємств. Студенти повинні обрати конкретний продукт або групу продукції, визначити цільовий ринок, сегмент споживачів та канали збуту, а також розробити заходи щодо просування продукції (реклама, участь у виставках, соціальні мережі). Особливу увагу слід приділити формуванню унікальної пропозиції та брендингу. Основні терміни включають маркетинг – діяльність підприємства, спрямовану на задоволення потреб споживачів; цільовий ринок – сегмент споживачів, на який орієнтовано продукт; бренд – образ і репутація продукції або підприємства, що формує впізнаваність і довіру.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться розробляти ефективні маркетингові заходи, оцінювати їх доцільність та вплив на збут продукції, а також аргументовано обґрунтовувати вибір стратегій просування.

10. Скласти перелік заходів щодо забезпечення екологічної безпеки. Метою роботи є формування компетенцій у сфері екологічного менеджменту та сталого розвитку агропідприємств. Студенти повинні проаналізувати виробничі процеси підприємства, визначити джерела негативного впливу на навколишнє середовище та розробити заходи щодо мінімізації екологічних ризиків. До уваги беруться вимоги міжнародних стандартів (ISO, HACCP, GlobalG.A.P.) та національне законодавство. Основні терміни включають екологічна безпека – комплекс заходів для запобігання шкідливому впливу виробництва на довкілля; сталий розвиток – принцип ведення діяльності, що забезпечує збалансоване використання ресурсів;

сертифікація – підтвердження відповідності продукції або процесів вимогам стандартів.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться оцінювати екологічні ризики, розробляти практичні заходи для їх мінімізації та формувати пропозиції щодо сталого розвитку підприємства.

11. Розробити план мотивації персоналу для умовного фермерського господарства. Метою роботи є розвиток навичок управління людськими ресурсами та підвищення ефективності роботи персоналу. Студенти повинні проаналізувати структуру персоналу, визначити мотиваційні потреби працівників та розробити комплекс заходів для стимулювання праці. Це може включати фінансові заохочення, соціальні пільги, навчання, кар'єрний розвиток та створення позитивної корпоративної культури. Основні терміни включають мотивація – сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, що спонукають людину до діяльності; корпоративна культура – цінності та норми, що формують поведінку працівників; управління персоналом – процес організації та розвитку працівників для досягнення цілей підприємства.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться аналізувати потреби персоналу, розробляти системи мотивації та оцінювати їх ефективність у підвищенні продуктивності та лояльності працівників.

12. Скласти пропозиції щодо адаптації підприємства до глобальних викликів. Метою роботи є формування компетенцій стратегічного управління в умовах глобалізації, кліматичних змін та воєнно-політичних ризиків. Студенти повинні оцінити вплив глобальних процесів на аграрне підприємство, визначити ключові загрози та можливості, а також запропонувати практичні заходи адаптації. Це може включати зміни бізнес-моделей, диверсифікацію виробництва, впровадження інноваційних технологій та розвиток міжнародних зв'язків. Основні терміни включають глобалізація – процес інтеграції економік, культур та технологій; адаптація – зміни у діяльності підприємства для зменшення негативного впливу зовнішніх факторів; стійкі системи виробництва – моделі, що забезпечують ефективність та стабільність за умов змін середовища.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться аналізувати зовнішні загрози та можливості, розробляти заходи для адаптації підприємства та формувати рекомендації щодо стійкого розвитку.

13. Вивчення стилів лідерства і методів мотивації працівників. Метою роботи є розвиток управлінських компетенцій у сфері лідерства та управління персоналом аграрних підприємств. Студенти повинні ознайомитися з основними стилями керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний, трансформаційний), проаналізувати їх ефективність у різних виробничих та організаційних ситуаціях, а також розглянути методи мотивації персоналу, які підвищують продуктивність і

задоволеність працівників. Основні терміни включають лідерство – здатність керівника впливати на діяльність команди та спрямовувати її до досягнення цілей; стиль керівництва – характер взаємодії керівника з підлеглими; мотивація – комплекс факторів, що спонукають працівників до активної та ефективної роботи.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться ідентифікувати ефективні стилі керівництва в конкретних умовах, оцінювати вплив обраного стилю на продуктивність колективу та розробляти заходи для стимулювання працівників, що сприятиме покращенню внутрішньої атмосфери та підвищенню ефективності діяльності підприємства.

14. Аналіз впливу глобалізаційних та кліматичних факторів на агросектор. Метою роботи є формування аналітичних навичок у сфері стратегічного управління та оцінки ризиків у глобальному середовищі. Студенти повинні дослідити вплив глобалізаційних процесів, зміни клімату та екологічних викликів на аграрне виробництво, оцінити потенційні загрози та можливості, а також розробити пропозиції щодо адаптації підприємств і оптимізації виробничих процесів у відповідь на зовнішні фактори. Основні терміни включають глобалізація – інтеграційний процес світових економік та технологій; кліматичні зміни – довгострокові зміни кліматичних умов, що впливають на сільське господарство; стратегічне управління – процес планування та прийняття рішень для досягнення довгострокових цілей підприємства в умовах невизначеності.

Очікувані результати полягають у тому, що студент навчиться аналізувати зовнішнє середовище, прогнозувати вплив глобальних і кліматичних факторів на діяльність агропідприємства, формувати рекомендації щодо адаптації виробничих процесів та розробляти стратегії забезпечення стійкого розвитку підприємства.

5. ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ СЕМЕСТРОВИХ ПИСЬМОВИХ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ РОБІТ

Семестровий підсумковий контроль, як і проміжні контролю, виконується у тестовій формі на базі платформи LMS Moodle, приклад якого наведено нижче.

Блок 1. Ессе (20 б.)

1. Роль стратегічного управління у підвищенні конкурентоспроможності аграрного підприємства.
2. Вплив цифрових технологій та інновацій на ефективність агробізнесу.
3. Значення корпоративної культури та соціальної відповідальності для стійкого розвитку аграрних підприємств.
4. Методи управління ризиками та прийняття рішень у сучасному аграрному виробництві.

Блок 2. Чи згодні Ви з твердженням (10 б.)

1. Аграрний менеджмент включає планування, організацію, мотивацію та контроль діяльності підприємства. ТАК/НІ
2. SWOT-аналіз використовується для оцінки сильних та слабких сторін підприємства. ТАК/НІ
3. PEST-аналіз оцінює внутрішні ресурси підприємства. ТАК/НІ
4. Цифрові технології (AgriTech, Smart Farming) не впливають на ефективність агробізнесу. ТАК/НІ
5. Стратегічне управління допомагає підвищити конкурентоспроможність на ринку. ТАК/НІ
6. Корпоративна культура не має значення для взаємодії з громадами. ТАК/НІ
7. Бюджетування та контроль витрат важливі для фінансової стабільності підприємства. ТАК/НІ
8. Лідерство в аграрному підприємстві не впливає на ефективність команди. ТАК/НІ
9. Інноваційний менеджмент включає оцінку ризиків та економічної ефективності. ТАК/НІ
10. Маркетинговий менеджмент дозволяє оцінювати попит і просувати продукцію на ринку. ТАК/НІ

Блок 3. Оберіть правильні варіанти відповідей (10 б.)

1. Який з методів використовується для аналізу конкурентного середовища?
 А) SWOT
 Б) PEST
 В) П'ять сил Портера
 Г) Всі перелічені
2. Що характеризує об'єкт дослідження в аграрному менеджменті?
 А) Процеси, явища або системи

- B) Конкретні аспекти процесів
- C) Методи дослідження
- D) Фінансові показники

3. Основна мета бюджетування в аграрному підприємстві –

- A) Визначити структуру організації
- B) Планування і контроль витрат
- C) Розробка маркетингової стратегії
- D) Формування корпоративної культури

4. Яка система управління якістю є міжнародним стандартом у агросекторі?

- A) ISO
- B) HACCP
- C) GlobalG.A.P.
- D) Всі перелічені

5. Який метод застосовується для оцінки залежності між двома змінними?

- A) Регресійний аналіз
- B) SWOT-аналіз
- C) PEST-аналіз
- D) Аналіз ресурсів

6. Що є предметом дослідження в аграрному менеджменті?

- A) Конкретні аспекти об'єкта
- B) Загальна система підприємства
- C) Лише фінансові показники
- D) Тільки маркетингові процеси

7. Який з факторів не належить до зовнішнього економічного середовища?

- A) Ринок
- B) Державне регулювання
- C) Внутрішні трудові ресурси
- D) Фінансова стабільність

8. Основна мета інноваційного менеджменту –

- A) Підвищення продуктивності та ефективності
- B) Створення соціальної відповідальності
- C) Контроль за використанням землі
- D) Вивчення законодавства

9. Що визначає місія підприємства?

- A) Довгострокові цілі та роль у суспільстві
- B) Структуру управління
- C) Фінансові показники
- D) Технологічні процеси

10. Яка функція менеджменту пов'язана з мотивацією персоналу?

- A) Планування
- B) Організація
- C) Мотивація
- D) Контроль

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Кот Анна Григорівна

АГРАРНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Навчально-методичний комплекс
для організації роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 201 «Агрономія»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 27.03.2026. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,90. Обсяг 0,561 Мб. Зам. № 120/26.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна